

Emisné operácie komerčných bánk Slovenskej republiky

Securities issue operations in commercial banks in Slovak republic

Mária Schwarzová

Abstrakt

Emisné operácie komerčných bánk Slovenskej republiky predstavujú cudzie zdroje, ktoré banky využívajú najmä na poskytovanie úverov. Riziká pôsobiace na v ekonomike sa neprejavujú len v emisiách cenných papierov, ale aj v úveroch poskytovaných z týchto cudzích zdrojov. Obdobie ekonomického rastu má priaznivý vplyv na podnikateľské prostredie. Podstatnú úlohu tu majú komerčné banky, ktoré získavajú zdroje nielen z vkladov, ale aj z emisií cenných papierov.

Kľúčové slová: emisné operácie komerčných bánk, riziká emisií cenných papierov, kreditné riziko, reálna hodnota

Abstract

Securities issue operations in commercial banks in Slovak republic represent external funds that banks use for lending. Risks present in the economy are not manifested only in the issue of securities but also in loans provided from these sources. The period of economic growth has positive impact on the business environment. Commercial banks have essential role because they acquire resources not only from deposits but also from securities issues.

Key words : Securities issue operations in commercial banks, risks of securities, credit risk, real value,

JEL Classification: G21, E44, E47.

Úvod

Emisie cenných papierov slovenských bánk predstavujú značnú časť ich cudzích zdrojov. Slovenské banky sa snažia využívať túto možnosť získavania cudzích zdrojov, ktoré sú následne využívané najmä na poskytovanie úverov klientom, ale aj na iné typy obchodov.

Vedecký časopis FINANČNÉ TRHY, Bratislava, Derivat 2016, ISSN 1336-5711, 1/2016

Cudzie zdroje vo forme emisií takto sprostredkované prispievajú k rozvoju podnikateľského prostredia v SR. Podmienky komerčných bánk - emitentov cenných papierov sa vyvíjajú v závislosti od vývoja celkovej finančnej situácie a vývoja slovenskej ekonomiky. Rizikové faktory predstavujú najmä zložité makroekonomické podmienky a podmienky na finančnom trhu, vrátane vývoja finančnej situácie Eurozóny. Problémy emitentov v rámci emisií cenných papierov vyplývajú z realizácie predaja emitovaných cenných papierov vzhľadom na to, že potenciálni investori pred uskutočnením investičného rozhodnutia týkajúceho sa nákupu cenných papierov dôkladne zvažujú rizikové faktory, ktoré vyplývajú najmä zo splnenia vyplatenia týchto cenných papierov v deň splatnosti.

1. Riziká emisií cenných papierov komerčných bánk SR

V súčasnosti finančný sektor SR je považovaný za stabilný vzhľadom na to, že je schopný plynule plniť svoje funkcie aj pri výkyvoch v externom alebo domácom ekonomickom a finančnom prostredí. Stabilita finančného sektora je pritom vnímaná ako nevyhnutný predpoklad pre zdravé fungovanie reálnej ekonomiky [1].

Negatívny vývoj ekonomiky má negatívny vplyv na zvyšovanie miery nezamestnanosti a podstatný vplyv na hospodárske výsledky emitenta. Výsledky emitenta závisia od úverových podmienok v klientskom sektore v rámci úverovej politiky. Rast nesplácaných úverov môže viesť k zníženej schopnosti plniť si svoje záväzky vyplývajúce z emisií. Zložité makroekonomické podmienky, globálna finančná situácia Eurozóny a trhové výkyvy majú podstatný vplyv na podnikanie emitenta, jeho finančnú situáciu a na výsledky jeho činnosti. Svetová finančná kríza sa plne premietla do všetkých častí sveta, spôsobila vo väčšine krajín prepád hrubého domáceho produktu, vrátane Slovenska. Takýto vývoj sa odrazil nielen vo vývoji HDP, ale aj ostatných ukazovateľov, ako je nezamestnanosť a spotrebiteľské ceny.

2. Riziká investorov a komerčných bánk v rámci emisií cenných papierov

Konkurencia na bankovom trhu v SR spôsobuje, že emitenti sú vystavení rizikám ako je nedostatok likvidity, kvalita úverov, pokles hodnoty zabezpečenia úverov, zmenám v daňovej politike, zlyhaním jeho vnútorných kontrolných postupov, zlyhaním informačných systémov

a ďalších typoch rizík, vrátane tých, ktoré emitent z rôznych príčin neidentifikuje alebo neočakáva. Z uvedeného vyplýva, že základnou požiadavkou každého emitenta je monitorovanie, identifikácia, riadenie a vyhodnocovanie všetkých rizík účinnými nástrojmi. Ratingové hodnotenie emitenta nemusí zohľadňovať všetky riziká a mohla by nastať situácia, ktorá by viedla k finančným stratám a k negatívnemu dopadu na jeho hospodárske výsledky, prípadne na jeho schopnosť plniť si svoje záväzky. Zníženie ratingu by mohlo viesť k obmedzeniu získavania cudzích zdrojov.

Vychádzajúc zo strany potenciálnych investorov, ktorí sú vystavení rôznym rizikám nemusí byť nákup emitovaných cenných papierov pre nich vhodnou investíciou a ktorej hodnota môže kolísať v závislosti od vývoja rôznych ekonomických faktorov.

Investori musia brať do úvahy nielen svoje vlastné finančné pomery ale aj finančné pomery emitenta. Jedným z najintenzívnejších je pôsobenie kreditného rizika, čo môže spôsobiť veľké straty na strane emitenta, ktoré vyplývajú zo znehodnotenia úverových pohľadávok. Môže prísť k situácii, že emitent nebude schopný čiastočne alebo úplne vyplatiť výnosy z emitovaných cenných papierov alebo ich v termíne splatnosti splatiť v zmysle stanovených podmienok [2].

Likvidná situácia na trhu, celkový ekonomický vývoj môžu mať pozitívny alebo negatívny vplyv na emitenta aj investora. Riziko inflácie znižuje skutočný výnos z investície. Obchodovanie na kapitálovom trhu v SR nie je na takej úrovni aby investor mal zaručené, že môže s nimi aktívne obchodovať, a že ich likvidná aktivita bude zachovaná po celú dobu životnosti týchto nakúpených cenných papierov. Vývoj trhových cien nakúpených cenných papierov investormi závisí taktiež od celkového ekonomického vývoja, úrovne inflácie, vývoja nezamestnanosti. Z uvedeného vyplýva, že investície do cenných papierov by mali byť posudzované s ohľadom na všetky súvisiace okolnosti a súvisiace riziká od času nadobudnutia, následne počas ich držby a aj s ohľadom na ich možný predaj.

Napriek uvedeným rizikám zo strany emitenta aj investora možno konštatovať, celkový stav cudzích zdrojov bánk a ich emisií cenných papierov má stúpajúcu tendenciu.

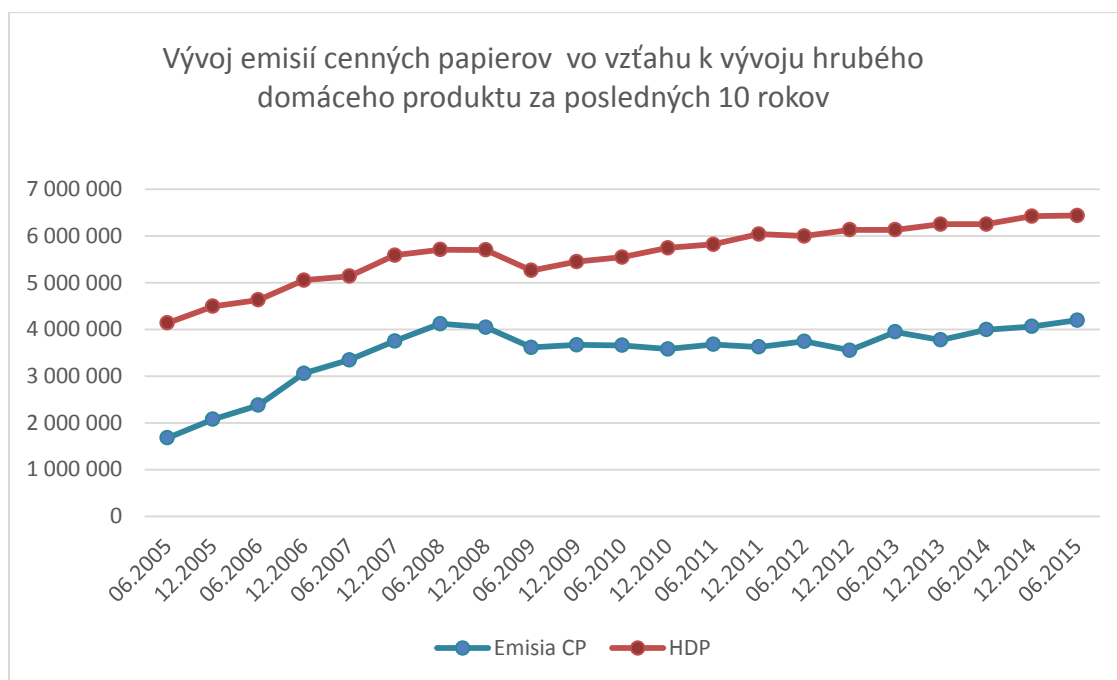
Tabuľka č.1 : Vývoj cudzích zdrojov slovenských bánk a emisii cenných papierov od roku 2005 do 31.12.1015 v tis. EUR

Obdobie	Celkový stav cudzích zdrojov bánk	Stav cudzích zdrojov z emisie CP
k 30.06.2005	42 631 046	1 677 236
k 31.12.2005	45 029 777	2 075 897
k 30.06.2006	45 696 477	2 378 122
k 31.12.2006	43 160 707	3 057 527
k 30.06.2007	48 238 820	3 346 434
k 31.12.2007	51 067 058	3 751 335
k 30.06.2008	52 642 100	4 122 022
k 31.12.2008	57 720 412	4 047 207
k 30.06.2009	47 992 670	3 612 531
k 31.12.2009	47 933 654	3 670 041
k 30.06.2010	49 783 017	3 659 598
k 31.12.2010	49 376 309	3 580 799
k 30.06.2011	50 181 924	3 678 960
k 31.12.2011	49 780 158	3 625 094
k 30.06.2012	50 569 090	3 745 456
k 31.12.2012	51 164 809	3 552 384
k 30.06.2013	51 495 537	3 946 634
k 31.12.2013	52 103 602	3 775 228
k 30.06.2014	53 455 487	3 994 237
k 31.12.2014	55 048 444	4 061 278
k 30.06.2015	56 759 612	4 197 057
k 31.12.2015	59 862 118	4 324 005

Zdroj : vlastné spracovanie; štatistické údaje Národnej banky Slovenska zostavovaná podľa jednotlivých mesiacov, bilancia aktív a pasív slovenského bankového sektora [3].

Vychádzajúc z uvedených údajov možno jednoznačne konštatovať, že pri raste celkových cudzích zdrojov bánk rastú aj emisie cenných papierov. Vychádza sa zo skutočnosti, že cudzie zdroje predstavujú najmä vkladové produkty klientov. Emisie cenných papierov predstavujú cca 7% týchto cudzích zdrojov. Vývoj týchto bankových obchodov je úzko spätý s vývojom ekonomiky Slovenska. Ak porovnáme vývoj makroekonomickej veličiny – hrubého domáceho produktu v stálych cenách vidíme, že emisie cenných papierov slovenských bánk takmer kopírujú vývoj hrubého domáceho produktu za posledných 10 rokov.

Graf č. 1: Vývoj emisií cenných papierov komerčných bánk SR a vývoj hrubého domáceho produktu SR za posledných 10 rokov (v tis. EUR).

Zdroj: Vlastné spracovanie v zmysle zverejňovania údajov bánk SR Národnou bankou Slovenska NBS [4].

Podstatu emisií cenných papierov predstavujú hypotekárne záložné listy, ktoré pre banky predstavujú dlhodobé zdroje, ktoré využívajú najmä na poskytovanie hypotekárnych úverov.

Tabuľka č. 2 : Vývoj cudzích zdrojov slovenských bánk z emisií hypotekárnych záložných listov za posledných 7 rokov v tis. EUR

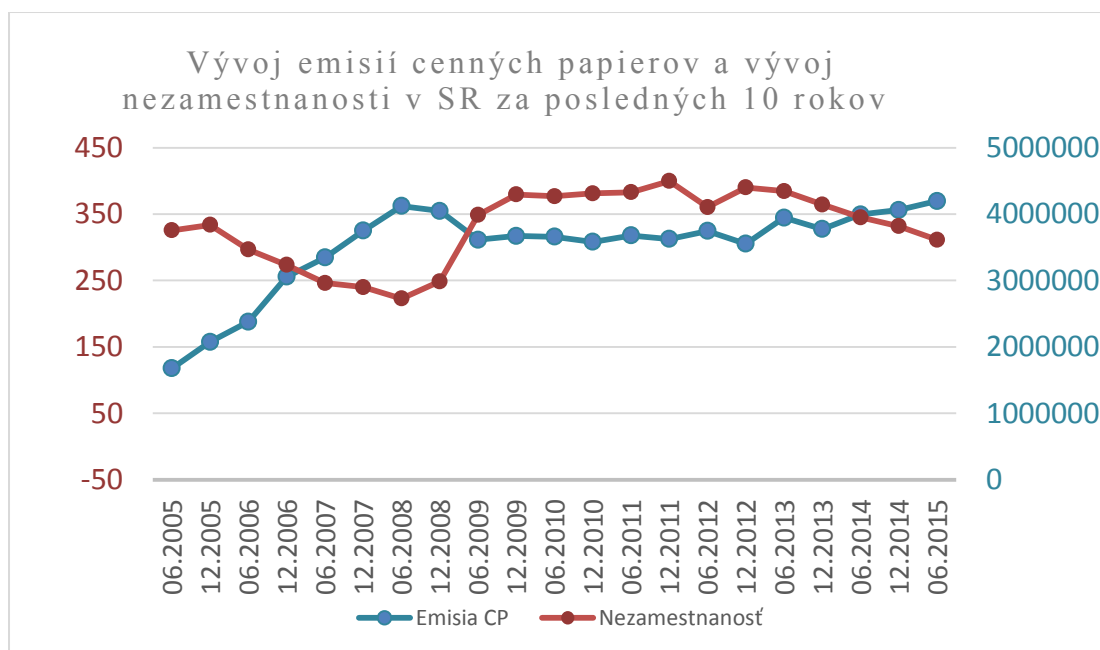
Stav HZL k 31.12.2009	Stav HZL k 31.12.2010	Stav HZL k 31.12.2011	Stav HZL k 31.12.2012	Stav HZL k 31.12.2013	Stav HZL k 31.12.2014	Stav HZL k 31.12.2015
3 335 577	3 281 696	3 320 619	3 223 440	3 456 657	3 658 576	4 030 308

Zdroj: Vlastné spracovanie v zmysle zverejňovania údajov bánk SR Národnou bankou Slovenska NBS [4].

Cenné papiere na Slovensku sú málo likvidné najmä z dôvodu, že sekundárny trh s hypotekárnymi záložnými listami (HZL) je v slovenských podmienkach veľmi malý a obchody s HZL prebiehajú vo veľmi nízkych objemoch. Približne polovica z celkového objemu 4,0 mld. € emitovaných HZL je v držbe domácich subjektov, najmä bánk a poisťovní. Napriek tomu, že domáce banky a poisťovne držia takmer dve tretiny HZL v rámci svojich portfólií k dispozícii na predaj (AFS) a na obchodovanie na sekundárnom trhu s HZL tento fakt nemá výraznejší vplyv na obchodovanie, v rámci jedného polroka zväčša nepresahuje 5 % z celkového objemu HZL držaných domácim trhom [1] .

Objemy emisií cenných papierov sú závislé na ekonomickom raste a na priaznivom vývoji hrubého domáceho produktu. Súčasne na ich celový objem vplýva aj vývoj nezamestnanosti v SR.

Graf č. 2: Vývoj emisií cenných papierov komerčných bánk a vývoj nezamestnanosti na SR od roku 2005 do 31.12.2015 v tis. EUR.

Zdroj : Vlastné spracovanie v zmysle zverejňovania údajov bánk SR Národnou bankou Slovenska NBS [4].

Nezamestnanosť je spojená s najväčšími problémami, ktoré sa dotýkajú celého obyvateľstva. Vo všeobecnosti v nezamestnanosti, možno pokladať ako najviac ohrozené hlavne nasledujúce skupiny ekonomicky aktívnych občanov:

- obyvateľstvo vo veku od 18 do 24 rokov vrátane absolventov,
- obyvateľstvo vo veku nad 50 rokov,
- obyvateľstvo nezamestnané viac ako 1 rok – reprezentujúce tzv. dlhodobú nezamestnanosť [5].

Z grafu č.2 môžeme vyvodiť záver, že do roku 2009 do pôsobenia finančnej krízy pri znižovaní nezamestnanosti emisie cenných papierov rástli. Priaznivý vývoj ekonomiky v oblasti zamestnanosti sa priaznivo odráža aj na raste emisií cenných papierov.

Od priameho zásahu finančnej krízy od roku 2009 sa nezamestnanosť a emisie cenných papierov vyvíjali na rovnakej úrovni. Po roku 2013 začína sa opakovať situácia ako pred rokom 2009. Zvýšenie nezamestnanosti bolo spôsobené vplyvom ekonomických faktorov finančnej krízy, ako bolo spomalenie ekonomického rastu, spomalenie investícií, finančné problémy podnikov, následné prepúšťanie zamestnancov. Taktiež sa spomalila spotreba, čo viedlo znova k znižovaniu tržieb a ziskov firiem a to malo za následok zníženie objemu produkcie a prepúšťanie zamestnancov – rast nezamestnanosti.

Záver

Priaznivá ekonomická situácia a priaznivý ekonomický rast majú pozitívny vplyv na vývoj ekonomiky a na emisie cenných papierov a hypotekárnych záložných listov. Je to najmä z toho dôvodu, že priaznivá ekonomická situácia podporuje podnikateľský sektor na rozvíjanie svojich činností, rozširovanie výroby a to vedie k dopytu po zamestnancoch a následne taktiež k väčšej spotrebe obyvateľstva. Emisie cenných papierov zabezpečujú pre banky dlhodobé zdroje, ktoré je možné využívať najmä na poskytovanie úverov klientom, čo podporuje rast ekonomiky. V dobre fungujúcej ekonomike investori, ktorí nakúpili emisie cenných papierov pociťujú zníženú intenzitu pôsobenia kreditného rizika a rizika návratnosti

ich vložených finančných prostriedkov vzhľadom na to, že predpokladajú návratnosť vložených vlastných zdrojov aj so ziskom.

Literatúra:

[1] Správa Národnej banky Slovenska o finančnej stabilite k novembru 2015

[2] Opatrenie NBS č. 4/2007 o vlastných zdrojoch financovania bánk z 13. marca 2007a požiadavkách na vlastné zdroje financovania bánk a o vlastných zdrojoch financovania obchodníkov s cennými papiermi a požiadavkách na vlastné zdroje financovania obchodníkov s cennými papiermi ako vyplýva zo zmien a doplnení vykonaných opatrením NBS č. 10/2007, v znení neskorších predpisov

[3] Národná banka Slovenska - <http://www.nbs.sk/sk/statisticke-udaje/menova-a-bankova-statistika/statisticke-udaje-penaznych-financnych-institucii#BIL1-12>

[4] Opatrenie NBS č.15/2010 o uverejňovaní informácií bankami a pobočkami zahraničných bánk z 21. septembra 2010

[5] Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny - <http://www.upsvar.sk/statistiky/nezamestnanost-mesacne-statistiky>

Kontaktné údaje :

Ing. Mária SCHWARZOVA, PhD.
odborný asistent
Katedra bankovníctva a medzinárodných financií,
Národohospodárska fakulta,
Ekonomická univerzita v Bratislave
Dolnozemska cesta 1
PSČ 852 35
Slovenská republika
email: maria.schwarzova@euba.sk